

План

1. Майстер деревообробної справи Василь Палій
2. Микола Гризовський – майстер деревообробної справи
3. Господиня лозового царства
4. Живе в Глушиці майстер – лозоплет...
5. Добротні кошики умільця-самоучки
6. Різьбяр, художник, тесля...

Література

Майстер деревообробної справи Василь Палій

Переступивши поріг будинку жителя райцентру Василя ПАЛІЯ, розумієш, що тут мешкає справжній майстер: у хаті повно дерев'яних виробів, зроблених його вправними руками.

Чоловік родом із села Білятичі. Змалку привчений до роботи, оскільки народився багатодітній родині, де, крім нього, зростали ще шестеро братів і сестер.

Молодим юнаком пішов працювати вчителем фізичного виховання в школу №2, що в місті Сарни. Тут і зустрів свою долю. Симпатичний, але дуже скромний чопець ніколи б не наважився першим підійти з дівчини, в яку закохався з першого погляду. Та все вирішила Наталія: сама запросила Василя на білий танець, який і став доленосним. Вони побрались, одне за одним з'явивсь на світ двоє діточок - Ірина та Дмитро.

Нелегко було Василеві на вчительську зарплатню утримувати сім'ю. Саме в цей скрутний час і почав виготовляти вироби з дерева. Спочатку полиці, начиння на кухню, столи... Навіть сам не помітив, як сподобалось це заняття. За 10 років навчився творити справжні шедеври, його оселі є кімната, в якій поселилися звірі, гортає таке відчуття, ніби тут живе мисливець, і чоловік за своє життя не вбив жодної тварини, а ті олені, орли, сови, пантери зроблені невтомними руками майстра. А меблі... Ліжка, (і господар зробив для сім'ї, неперевершені, матимуть, і королева позаздрила б.

Він малює в уяві майбутній витвір - через декілька тижнів шедевр готовий. Вражає те, що вироби не повторюються, кожен самобутній, тобто ексклюзивний. Є в оселі Паліїв оригінальний стіл, що складається з двох частин, зроблений у вигляді тигра та чорної пантери. Підставки на вазони, що зображують квітуче дерево, прикрасять будь-яку кімнату. Не відстає від чоловіка і дружина, яка володіє різцем не гірше за нього. В її руках звичайна рама для дзеркала перетворюється у витвір мистецтва.

Гордістю Василя Палія є крісло-орел, виготовлене з мореного дуба. Це матеріал, який упродовж тисячоліть перебував на дні водойми, де без доступу повітря став настільки міцним, що не поступається навіть каменю. Сама природа подарувала йому стійкість і насичену кольорову гаму. Дерево, з якого зробив крісло, дістали зі Случа. Але перед тим, як з нього щось змайструвати сушив без доступу сонячних променів більше півроку. Працював над своїм шедевром 4 місяці, з ранку й до пізньої ночі. «Трон» висотою 1,6 метра. Верх - це гордо піднята голова орла, на спинці вирізав 1700 пір'їн, ніжки, наче лапи хижого птаха. Стілець дуже зручний, бо його творець вимірював кожну деталь до міліметра. Цікаво, що не використовував ніякої фарби та лаку, адже морений дуб сам по собі має палевий — блідо-жовтий із рожевим відтінком - колір. Чоловік стверджує, що не простий птах є символом слави. А матеріал, з якого змайстрував виріб, має приємну енергетику. Такий предмет інтер'єру стане гарною окрасою до будь-якого кабінету. Життєві обставини примушують Василя продати його. Зараз чоловіку потрібні кошти на складну операцію. Говорить, що якби не хвора нога, нізащо не зважився б на це, адже вклав туди не тільки чималі кошти, а й душу.

Микола Гризовський – майстер деревообробної справи

Після закінчення школи кожен стоїть на роздоріжжі: настає час визначитися зі своїми вподобаннями и обрати ту стежку, на якій якнайповніше реалізуватися. Десятикласник Микола ГРИЗОВСЬКИЙ зі Зносич уже визначився з майбутньою професією: хоче працювати з деревом, передавати свої вміння тим, хто прагне навчитись такому ремеслу.

Народився хлопець у багатодітній сім'ї, має четверо братів і сестричок. Про дітей з родини Гризовських односельці говорять лише добрі слова: товариські, відповідальні, порядні, з повагою ставляться до старших, шанують батьків. Микола - хазяйновитий, у всьому допомагає найріднішим людям. Адже ті тримають велике господарство, мають

багато поля. Мама Ольга Федорівна отримала звання «Мати-героїня», усе життя присвятила вихованню дітей. Тато Іван Данилович — водій.

Розвивати свої здібності юнак почав у школі, відвідуючи гурток «Умілі руки». Його наставником і порадником став керівник і вчитель трудового навчання Олександр Самойлюк. Саме там Микола й захопився різьбою, вирізанням по дереву та столярною справою. Власноруч виготовляє для школи шахові столи, підставки, жардиньєрки, підсвічники, шкатулки... Та й батьківський будинок прикрашає не одна його робота, гарною окрасою, необхідною на кухні річчю, є дощечки для нарізання, качалки, дерев'яні ложки... Його вироби виставлені на постійно діючій шкільній та інших виставках району й області.

Класний керівник школяра Ніна Пархомчук говорить про нього так:

- Це здібний хлопець, не відмінник, але має досить непогані оцінки. Користується повагою серед учнів і вчителів. Бере участь у художній самодіяльності.

Справжньою перемогою Миколи Гризовського стало третє місце на фестивалі «Таланти багатодітної родини». Він виборов головний приз — путівку до міжнародного дитячого табору «Артек». Там зустрінуться обдаровані підлітки з усієї країни, щоб позмагатися в заключному етапі конкурсу.

Господиня лозового царства

Навчальних закладів нині чимало, та, на жаль, не всі дають спеціальності, затребувані на ринку праці. А він якраз і потребує столярів, теслярів, представників інших робітничих професій. Опанувати цей фах можна у ВПУ-22, де навчають ще й майстрів художніх виробів з лози. Ази та тонкощі прадідівської професії передає своїм учням майстер виробничого навчання художніх виробів з лози Тетяна КОСТЮЧИК.

Уродженка Ковеля спочатку вивчилася на бухгалтера, та вчасно схаменулась, що до роботи з цифрами не лежить душа. Отож, прислухавшись до поради батька, який усе життя пропрацював у лісгоспі, спробувала опанувати лозоплетіння. І нині вдячна за мудру настанову, бо ця професія дає неосяжний простір для фантазії, обдарованих учнів, вдячних замовників.

- Спочатку було важко, не вдалося, а стимулом до вдосконалення став безапеляційний висновок наставника – нічого, мовляв, з тебе не вийде, - з усмішкою пригадує Тетяна Костючик.

Після цього дівчина з головою занурилась у роботу – і вже за два місяці своєю майстерністю дивувала викладачів. Отож коли директор Сарненського училища Володимир Городнюк побував у Ковелі, відразу запросив на щойно засновану кафедру художніх виробів з лози молодого майстра.

І ось уже 10 років Тетяна Анатоліївна передає свої знання та досвід учням, прищеплює їм почуття прекрасного, розвиває окомір, адже вироби створюють без шаблонів, за допомогою рук та уяви. А уява в майстра та його вихованців багатюща. У цьому переконуєшся, побувавши в музеї. Очі розбігаються від красивих речей — тут і вестибульні набори, і крісла, дивани, різноманітні кашпо, колисочки для немовлят. Щодо останніх, ділиться Тетяна Костючик, знайомий священник повідав, що *перші* монахи займалися лозоплетінням, отож у таких «ліжечках» дітки сплять напрочуд спокійно.

Усі вироби здаються невагомими та ламкими, а на справді є дуже міцними та надійними. Наприклад, вишукані, майже мереживні крісла витримують вагу 100-120 кг і навіть більше. Приміром, замовнику з Костополя, який має двометровий зріст, виготовили крісло-качалку. А важить цей Гаргантюа під 160 кілограмів! Отож усю продукцію майстер спочатку випробовує на міцність. Принагідно запитую, чим найчастіше цікавляться замовники. Приваблюють здебільшого вестибульні набори, крісла-качалки, диванчики, уже згадувані колисочки, пояснює фахівець, а ще запрошують «оживити» інтер'єр котеджів ексклюзивними виробами. Тим часом праця не з легких. За матеріалом

(дикоростучою лозою) ходять за Случ, відтак варять, обкорюють... Каркас має бути сухим, решту виплітають з мокрої. Щоб виготовити такі речі, треба мати силу в руках, тому навчаються лозоплетінню переважно хлопці. Усіх їх однаково любить майстер виробничого навчання. Знаходить час допомогти та підказати, коли ввечері, після занять, приходять у лабораторію, щоб вдосконалили вміння, власними руками зробити комусь подарунок. Приміром, учень зі Сваринь за два місяці змайстрував крісло-качалку, чим гордиться й наставниця. Каже, хлопчина дійсно талановитий.

Справді, не кожному дано підкорити своїй волі лозину, щоб вляглася вона в дивовижні узори, як заповоч на полотні. До речі, у родині Тетяни всі: мама, сестра, невістка — дуже гарно вишивають. «А я вишиваю по лозі», - жартує майстриня. Залишається тільки дивуватись, звідки в тендітної миловидної жінки таке чоловіче захоплення. Певно, Бог обдарував талантом, розмірковує Тетяна Анатоліївна. Вочевидь, так, адже кожен день розпочинає з ранкової молитви, пробіжки, холодного душу. За два роки разом з учнями відвідала Почаївську, Києво-Печерську, Святогорську лаври, щоб юних лозоплетів не оминала Божа благодать. До слова, колишні вихованці не забувають наставницю, телефонують, дякують за знання та вміння, якими їх озброїла. Більшість з них відкрили власні майстерні, дехто оздоблює плетеними шедеврами столичні офіси... Та всі вони пам'ятають, що майстерністю та повагою завдячують Тетяні Костючик, яку за сумлінну та творчу працю неодноразово нагороджували грамотами й подяками, а на семінарі-конференції в Києві, де разом з Володимиром Городнюком представляла профтехосвіту Рівненщини, - дипломом II ступеня.

До речі, міністр освіти Іван Вакарчук був приємно вражений вишуканими виробами сарненських лозоплетів. Та найвищою оцінкою, найбільшим своїм досягненням вважає щире вдячність і шанобливе ставлення випускників, їхні успіхи в царині виготовлення художніх виробів з лози.

Живе в Глушиці майстер – лозоплет...

Його вироби прикрашають коридори ВПУ-22 оселі колег і знайомих, бо ще з дитинства захопився лозоплетінням, а впродовж десяти років займався ним професійно. Не байдужий до цієї справи й нині, шкодує лише, що в державі ручна праця належно не оплачується. Це й змусило шукати кращий заробіток. Тепер його називають майстром роботи по дереву. Отакий він, цілеспрямований, з допитливим поглядом художника, самодіяльний митець Юрій Смицький — тракторист, лозоплет, столяр.

Східцями піднімаємось на другий поверх господарської будівлі, де розташована майстерня умільця. Тут чоловік проводить увесь вільний від роботи час, плете корзини й крісла-качалки, на них особливо великий попит. Навчився цьому ремеслу в друзів, які працювали лозоплетами в тутешньому кооперативі, де свого часу й сам трудився. Коли підприємство розформували, кожен пішов своєю дорогою, але ніхто з колишніх колег не забув тієї науки: плетуть вироби для себе, зрідка на продаж.

Юрій працевлаштувався у ВПУ-22 майстром з підвищення кваліфікації випускників— лозоплетів. У недалекому минулому здобував там спеціальність тракториста. Нова робота припала до душі, бо подобалось працювати з учнями, навчати їх цікавому, оригінальному ремеслу, в яке й сам закоханий. Трудився багато, кожен виріб учнів був кращий від іншого, бо змушував вихованців фантазувати - замість старих візерунків виплітати нові, більш сучасні. Майстер швидко прищепив вихованцям любов до справи, разом з ними й іншими колегами облаштували в закладі освіти музей, де розмістили свої шедеври. Багато робіт подарували гостям, які приїжджали в училище, щоб перейняти досвід роботи.

Працював Юрій Смицький у ВПУ-22 не один рік, а коли потреби в забезпеченні сім'ї зросли, працевлаштувався на більш оплачувану роботу. Про юнацьке захоплення не забув, у вільний час займається ним разом з дружиною, яка трудиться техпрацівницею в місцевій

дев'ятирічці. Надія допомагає чоловіку не лише плести, а й заготовляти лозу. Разом виїжджають до річки Случ, де постійно запасуються сировиною.

- Будь-яка лоза не підійде, - розповідає майстер. - Потрібно шукати молоду, без бокових пагонів, бо ламатиметься при плетінні.

За власним покликанням Юрій Смицький став виготовляти дитячі колиски. Робить їх на замовлення односельців, знайомих. Неодноразово комбінував деревину з лозою, такі вироби більш привабливі. Але дуже делікатні, відповідно швидше й ламаються, тому й продати їх набагато складніше. Коли колега Юрія Володимир Бунечко запропонував йому відновити роботу з виготовлення виробів з лози, сумнівався, та все-таки погодився. Але нічого путнього з цього не вийшло. Вироби майстрів, звичайно, заслуговують на увагу: гарні, зроблені до ладу. Проблема в тому, що їх не можна успішно реалізувати. Якщо, скажімо, оцінюють зроблене власноруч крісло-качалку в 600-700 грн., то продають за 200-300, на більшу ціну годі й сподіватись.

Тож займається Юрій лозоплетінням швидше для душі, навчає цій справі сина Василя. І надіється, що в майбутньому народний промисел відродять, а зроблені лозоплетами вироби оцінюватимуть належно.

Добротні кошики умільця-самоучки

Народна мудрість свідчить «У невмілого руки не болять». І це таки правда. Адже коли немає ні зацікавленості, ні хисту, то навчитися робити щось корисне дуже важко. Та є люди, в яких є величезне бажання домогтися успіху самотужки. Як, приміром, у Анатолія Малейчика із с. Велике Вербче, який освоїв ремесло плетіння з лози – найпоширенішого природного матеріалу – й нині робить чудові коші, корзини, які доречні та практичні в домашньому господарстві.

Одного разу, ще учнем восьмого класу, погнав на пашу корів, - розповідає Анатолій. — Поруч випасав худобу дід і плів коша. Зацікавлено спостерігав за вправними рухами його рук. Оті прутики, їхня гнучкість і пластичність, золотистість причарували. Тож почав учитися. Зробив два каблучки, меншого й більшого, так звану основу, з чого розпочинається робота, ребра. Набравшись терпіння, експериментував аж до вечора, й таки отримав те, чого прагнув. З часом виходили все кращі вироби.

Уміння Анатолія Малейчика стало в пригоді й під час проходження військової служби в Збройних силах. Коли солдатам, яких залучали на збирання врожаю, не було в що скидати картоплю, то запропонував сплести кошики, чим відгородив себе ще й від тяжкої праці. Повернувшись з армії, здобув професію водія в ПТУ-21 м. Сарни. По закінченні навчального закладу роботи за професією не знайшов, їздив на заробітки: під палючими променями сонця сапав буряки. Де й познайомився з чорнобровою Оленою, нинішньою дружиною.

Згодом парубок освоїв ще й плетіння коробок з кори молоді липи. До цього також спонукала цікавість: підібрав якоесь у лісі викинутий дірявий виріб, розібрав його, аби запам'ятати послідовність роботи, і так вийшов перший зразок. Потім знайшов практичне застосування обрізкам сайдингу, які залишаються після обшивки будинків. Анатолій Володимирович, мабуть, чи не перший майстер у селі, який почав плести коробки з такого незвичного матеріалу.

- А нещодавно, - ділиться любитель лозоплетінної творчості, - загорівся бажанням створити щось нове. Три дні мудрував, як сплести великого круглого коша. І ось, можете оцінити мою роботу.

Анатолія Малейчика, окрім плетіння кошів, коробок, Бог нагородив ще й іншими достоїнствами. Зокрема любить співати, а про те, що будь-яку мелодію підхопить свистом, немов соловейко, підтвердять і сусіди. Адже всю домашню роботу супроводжує насвистуванням улюбленої мелодії. Молодий чоловік знаходить час і для риболовлі, а

чорниці двома руками так вправно збирає, що жінки такої спритності по-доброму заздять.

З радістю та гордістю розповідає Анатолій, що заготовляти лозу для плетіння із задоволенням допомагає йому семирічний син Іван. У такому юному віці він уже орієнтується, який прутик згодиться для роботи краще. А донечка Вікторія зі своєю коробочкою, яку виготовив тато, залюбки допомагає бабусі з дідусем годувати домашню птицю, приміром, принести пшениці курям. Вироби великовербченського умільця-самоучки красувалися на виставках, а маленькі кошики згодилися під час концертних виступів учасникам дитячого зразкового фольклорно-етнографічного ансамблю «Криниченька», художній керівник якого znana в краї Ніна Добровольська.

Чомусь у житті так виходить, що коли є можливість, то немає бажання, а в кого є бажання, на жаль, не завжди є можливість. Спілкуючись зі співрозмовником, дізналася, що дуже хотів би отримати хоч декілька занять у хорошого вчителя, аби плести більш придатні речі для дому: столи, крісла. Проте не кожен майстер хоче передавати секрети мистецтва лозоплетіння, щоб не мати конкурентів. Тому доводиться молодому чоловіку, як кажуть, доходити всього своїм розумом і руками. Утім, упевнена, з таким хистом, ентузіазмом, терпінням у Анатолія Малейчика все вийде і він підтвердить високе звання майстра своєї справи.

Різьбяр, художник, тесля...

Житель Зносич Олександр Кичан мріє навчати різьбі по дереву школярів

Особистість це не просто творча, а надзвичайно багатогранна – так кажуть про зносицького майстра поціновувачі його таланту. Звичайні дощечки чоловік здатен перевтілити в чудовий гарнітур, що додасть неповторного шарму будь-якій оселі. Різблені карнизи, вішалки, скриньки, підставки на вазони, рамки для дзеркал, декоративні сходи, ліжка й табуретки, картини. Всіх виробів Олександра Кичана так швидко не злічиш. Прикрашають вони не лише оселі друзів і знайомих, а й деяких жителів Північного Кавказу, Польщі та Португалії.

Для них чоловік майстрував декоративні композиції, коли був ще підприємцем, нині кожен виплеканий власноруч виріб дбайливо зберігає, бо з дитинства мріє про персональну виставку. Та понад усе хоче навчати різьбі по дереву юних односельців.

У просторій майстерні Олександра Кичана так багато різноманітних різців, їж очі розбігаються. Купував їх із юності, аби вдосконалити здібності, успадковані від батька - відомого в околиці майстра по дереву. Він і навчив хлопця робити деякі вишукані речі. Щоб донести працю своїх рук до людей, багато власних творінь дарував друзям і знайомим, які завжди високо оцінювали його талант. Олександр з дитинства мав покликання до прекрасного, тому кожен свій виріб плекав з любов'ю, тонко і продумуючи візерунок та образ. А для того, щоб полиця для вазонів чи декоративна тарілка були дійсно вишуканими, бувало, пітнів у майстерні тиждень, півтора. А коли замовлення отримував серйозніші, клопотався до місяця. Володіти майстерно різцем - праця скрупульозна та важка. Однак приємно, що число шанувальників його таланту не зменшується.

Мабуть, бажання творити оригінальне, яке ймовірно передалось Олександру з молоком матері, теж умілої рукодільниці, передувало тому, що після закінчення школи вступив в училище декоративно-прикладного мистецтва міста Львів, де освоїв ліплення скульптур, композицію, живопис й інші професійні дисципліни. Тоді й почав малювати картини, відтворюючи на спеціально обробленому дереві мальовничі поліські краєвиди. Менше фантазував на тему кохання, проте не менш майстерно виконував роботу, тож охочих помилуватися його виробами ще тоді вистачало. Та крім пензля, ледь не щодня брався за різці. На той час уже міг викарбувати будь-який візерунок, особливо натхненно працював над масштабними замовленнями. Першим був іконостас, його власноруч

виготовив у храм святого Георгія Побідоносця, який звели в Зносичах на місці спаленої в лихі вісімдесяті церкви. Через деякий час отримав замовлення на виготовлення декоративних східців і меблевої стінки в новозбудоване адмінприміщення СГПП «Маяк». Затим оздоблював орнаментами іконостас у Свято-Покровському храмі міста Сарни. Плекав власноруч і рамки для ікон.

- Коли виготовляв вироби духовного змісту, - ділиться майстер, - отримував особливий приплив сили та натхнення, бажання працювати, навіть, коли відчував утому, не полишало мене. Якась незрима сила додавала снаги, тому сміливо крокував уперед. Гнітило тільки, що кожен виріб, навіть підставки для взуття, змушений був продавати задля блага сім'ї.

...І так було багато років. Сьогодні Олександр Кичан успішний господар, та ніколи не забуде своє осиротіле, босоноге дитинство. 9 років йому було, як померла мама. Тоді на плечах батька залишились 5 малолітніх дітей. Нелегкі то були часи, з тривогою в голосі згадує їх Олександр. А коли тато одружився вдруге, жити стало краще, бо жінка, з якою поєднав свою долю, замінила їм неньку. У цій сім'ї кожна дитина мала талант. А коли подорослішали, хоч і пішли різними шляхами, про дитячі захоплення не забули.

Відрадно, що Олександр Семенович і сам виблискує талантами, і в дітей розвиває творче начало. Кожному ще з ранніх літ прищеплює любов до старовинних ремесел. Сини Микола та Назарій у майстерні, як хазяї. Коли потрібні для господарства держак чи дошка, без проблем витешуть. А коли якийсь оригінальний виріб - справляються з допомогою батька. Донька Каріна теж здібна дівчинка. Минулого року в районному конкурсі «Юна зірка» посіла третє місце, а в санаторії, відпочивала в Саках, здобула перемогу в конкурсі «Міні-міс Кримчанка».

- За роки творчої діяльності, - насамкінець розповів Олександр Семенович, - я повністю освоїв різьбу по дереву. І сьогодні дуже хочу передати навик та хитрощі ремесла дітям. Тож якби запропонували, скажімо, вести гурток, бодай, у Будинку культури, не відмовився б, адже маю чому навчити.

Ідея беззаперечно цікава й корисна для школярів. Та для того, аби реалізувати її, Олександрові необхідно, напевно, здобути педагогічну освіту. А щодо здібностей зносицького майстра, то він; без сумніву, заслуговує нагород за свої старання та повсякденну готовність різьбити унікальні витвори, майструвати декоративні, необхідні в кожній оселі, вироби...

Література

- 1. ДЕМЧУК Наталія «Крісло-орел заряджає позитивною енергією» - переконаний майстер деревообробної справи Василь Палій // Сарнен. новини. – 2010. – 3 чер. – С. 1 – 2.**
- 2. Демченко О. Микола Гризовський – майстер деревообробної справи // Сарнен. новини. – 2010. – 15 чер. – С. 1.**
- 3. Тимцунік З. Господиня лозового царства // Сарнен. новини. – 2009. – 15 січ. – С.1 – 2.**
- 4. Живе в Глушиці майстер – лозоплет...// Сарнен. новини. – 2008. – 19 сер. – С. 1.**
- 5. Добротні кошики умільця-самоучки // Сарнен. новини. – 2011. – 28 квіт. – С. 1 –**
- 6. Лотоцька О. Різьбяр, художник, тесля...// Сарнен. новини. – 2011. – 20 вер. – С. 1 – 2**

